stede forpligtelse i medfør af lovkonfliktreglerne ved den ret, sagen er indbragt for.

Lecourt Kutscher O'Keeffe Donner Mertens de Wilmars

Pescatore Sørensen Mackenzie Stuart Capotorti

Afsagt i offentligt retsmøde i Luxembourg den 6. oktober 1976

A. Van Houtte
Justitssekretær

R. Lecourt
Præsident

FORSLAG TIL AFGØRELSE FRA GENERALADVOKAT H. MAYRAS FREMSAT DEN 15. SEPTEMBER 1976 [1]

Høje Ret.

I — Her er så den første sag, der forelægges Domstolen i medfør af protokollen af 3. juni 1971 om Domstolens fortolkning af konventionen af 27. september 1968 om retternes kompetence og om fuldbyrdelse af retsafgørelser i borgerlige sager, herunder handelssager, hvilken konvention fra den 1. september 1975 er gældende mellem de seks oprindelige medlemsstater i Det europæiske Fællesskab.

De faktiske omstændigheder, der ligger til grund for sagen, kan sammenfattes således:

Den tyske virksomhed Dunlop AG, Hanau, afgav den 29. april 1971 efter prøve en ordre på et vist antal skidragter til den italienske virksomhed Industria Tessili, Como. Den italienske virksomhed fremstillede de pågældende varer og afsendte dem den 31. juli 1971 gennem en af det tyske firma anviste fragtfører. Samtidig med varernes afsendelse udfærdigede det italienske firma en faktura, som det tyske firma allerede modtog den 30. august 1971.

Da der opstod tvist mellem parterne vedrørende varernes overensstemmelse med ordrens specifikationer, indstævnte det tyske firma sælgeren ved Landesgericht Hanau.

Det fremgår ikke nøjagtigt, hvad der er nedlagt påstand om: enten kontraktens ophævelse eller betaling af erstatning. Hvorom alting er, søgsmålets genstand er en mangelfuld opfyldelse af det italienske firmas forpligtelse. Sælgeren gav ganske vist møde for den tyske ret, men kun for at bestride dennes kompetence.

Landesgericht anså det for godtgjort, at parterne under deres forhandlinger gyl-

1 — Oversat fra fransk.

digt havde valgt denne som værneting for de tvister, der kunne opstå i forbindelse med handelen, og forkastede ved en mellemafgørelse kompetenceindsigelsen.

Den italienske virksomhed ankede herefter denne afgørelse til Oberlandesgericht Frankfurt. Denne ret er tilbøjelig til at antage, at parterne ikke gyldigt har indgået nogen værnetingsaftale som omhandlet i konventionens artikel 17. Da sagsøgeren ikke har indstævnet sagsøgte for en domstol i den stat, hvor sidstnævnte har bopæl (efter den almindelige bestemmelse i konventionens artikel 12) og da der ikke i saglig henseende består nogen eksklusiv kompetence for en italiensk domstol fremfor en domstol i Forbundsrepublikken Tyskland, er Oberlandesgericht af den opfattelse, at Landesgericht Hanau kun kan være kompetent, såfremt den er »retten på det sted, hvor den forpligtelse, der ligger til grund for sagen, er opfyldt eller skal opfyldes« i den betydning, Domstolen vil tillægge dette udtryk. Det er unødvendigt at fremhæve betydningen af det svar, Domstolen anmodes om at give, da man må formode, at tvister angående kontraktsforpligtelser vil udgøre en stor del af de sager, der omfattes af konventionen.

II – Problemerne i forbindelse med domstolenes internationale kompetence er ikke nye for de seks oprindelige medlemsstater i EØF. Det er netop i et forsøg på »at fastlægge deres domstoles internationale kompetence« at de seks stater har indgået den nævnte konvention. I præamblen findes koncipisternes grundlæggende tanke, nemlig bestræbelserne for »inden for Fællesskabet at styrke retsbeskyttelsen for de der bosiddende personer«.

I sager om kontraktsforhold kan fastlæggelsen af domstolens kompetence – ligesom lovvalget – ske på grundlag af faste eller mere smidige regler. For at indskrænke os til de seks oprindelige medlemsstaters privatret, er løsningen af spørgsmålet om domstolens internationale kompetence på dette område forskellig

– snart anvender lovgivningerne både stedet for kontraktens eller forpligtelsens indgåelse eller opståen og stedet for opfyldelsen (Belgien, Italien);
– snart giver lovgivningerne i handelskøb kompetence til retten på det sted, løftet er afgivet og varen leveret til sælgeren, eller til retten på det sted, køberen skal foretage betalingen (Frankrig, Luxembourg);
– snart anerkender lovgivningerne i alle sager kun opfyldelsesstedet (Forbundsrepublikken Tyskland);
– snart er kontraktens indgåelse eller opfyldelse endelige fuldstændig ukendte som tilknytning (Nederlandene).

I traktatsretten finder man ligeledes højst forskellige løsninger, og dette er grunden til, at konventionen i artikel 55 bestemmer, at den træder i stedet for en række overenskomster, »der er indgået mellem to eller flere af de stater, der har tiltrådt denne konvention« og som artiklen derefter opregner.

Uanset hvilke betragtninger, der ligger til grund for valget – hensynet til at undgå en »sønderdeling« af kompetencen mellem retten på kontraktens indgåelsessted for sager, der angår kontraktens tilblivelse og virkninger, og retten på opfyldelsesstedet for sager angående opfyldelsen, hensigtsmæssigheden i at lægge kompetencen hos domstolene i den stat, hvor tvangsfuldbyrdelse af dommen vedrørende ydelsen skal begæres, og hvor den ydelse, der skal overdrages, befinder sig – fremgår det uden omsvøb af forarbejderne, teoriens kommentarer og konventionens ordlyd, at koncipisterne på alle områder har valgt kriteriet »det sted, hvor den forpligtelse, der ligger til grund for sagen, er opfyldt eller skal opfyldes«. De har anset opfyldelsen som det forhold, der bedst karakteriserede hele retshandelen og ment, at opfyldelsesstedet burde anvendes som tilknytning: i overensstemmelse hermed taler konventionens artikel 5, nr. 1 om »det sted, hvor den forpligtelse, der ligger til grund for sagen, er opfyldt eller skal opfyldes«. På

samme måde har man for sager om erstatning uden for kontrakt valgt »det sted, hvor skadetilføjelsen er foregået«, hvilket ikke kan undgå at rejse visse problemer, som Domstolen snart skal tage stilling til.

III — Selv om bestemmelsen i artikel 5, nr. 1 har en særlig udpræget materiel karakter, der understreges ved entalsformen (»den forpligtelse«), bør man imidlertid ikke lade sig bedrage af kriteriets tilsyneladende enkelhed og enhed. For det første skal kriteriet tilpasses efter de utallige opfyldelsessteder, der er mulige; det hænder nemlig ofte, at en enkelt kontrakt skal opfyldes i flere lande. Men frem for alt er kriteriet forskelligt alt efter den type forpligtelse, det drejer sig om.; Man bør derfor indledningsvis fastlægge hvilket retsforhold eller hvilken kontraktstype, der er anledning til hovedsagens opståen. I denne henseende forekommer det mig — naturligvis uden at foregribe den nationale rets bedømmelse af de faktiske omstændigheder, der forelægges denne —, at denne sag er opstået i anledning af et »internationalt løsørekøb«, som omhandlet i den uniforme lov herom, der er bilagt Haag-konventionen af 1. juli 1964, dvs. et »leveringskøb« eller en »aftale om levering af varer, der først skal tilvirkes eller fremstilles«, idet sælgeren skal yde alt det til tilvirkningen eller fremstillingen fornødne materiale, eller idet køberen i det mindste ikke skal yde en væsentlig del af det fornødne materiale. Disse begreber findes i Haag-konventionen af 1. juli 1964 om om, hvilken lovgivning der skal anvendes på løsørekøb af international karakter og Haag-konventionen af 1. juli 1964 om samme spørgsmål. Den sidstnævnte konvention var endnu ikke trådt i kraft i forholdet mellem Italien og Forbundsrepublikken Tyskland på det tidspunkt, sagens omstændigheder intraf, men den er det siden.

For det andet må der i gensidigt bebyrdende kontrakter sondres efter, om man betragter spørgsmålet set fra den ene eller den anden af parternes side, f.eks. i tilfælde af køb — som den foreliggende retshandel forekommer mig at være — dvs. efter, om spørgsmålet betragtes fra sælgerens eller fra køberens side. Konventionens koncipister gør selv denne sondring i forbindelse med visse former for kreditkøb og lån (artikelerne 14 og 15).

Denne sondring mellem sælgerens og køberens forpligtelser genfindes i øvrigt i den uniforme lov om internationale løsørekøb, som konventionens koncipister utvivlsomt havde i tankerne. I en retshandel af denne art forpligter sælgeren sig til at:
1. levere salgsgenstanden,
2. overgive dokumenterne,
3. at overføre ejendomsretten.

Køberen forpligter sig på sin side til:
1. betale købesummen,
2. modtage salgsgenstanden.

Parternes formål er for den enes vedkommende at sælge og levere salgsgenstanden, for den andens vedkommende at købe, at betale købesummen og at modtage salgsgenstanden: stedet, hvor forpligtelsen skal opfyldes, er stedet, hvor den *karakteristiske* ydelse bør foretages.

Af de tre forpligtelser, der påhviler sælgeren, er den, hvis opfyldelse fra køberens synspunkt er den karakteristiske eller typiske for købet, leveringen eller overgivelsen af salgsgenstanden, og det er følgelig leveringsstedet, der i tilfælde af et sagsanlæg fra køberen bør være afgørende for hvilke domstole, der er kompetente.

IV — Men spørgsmålet er, om man yderligere burde »opdele« eller »sønderdele« forpligtelsens opfyldelsessted og undersøge, på hvilket sted den fordring, der opstår, når køberen til skade for sælgeren hæver en købekontrakt, skal opfyldes og på hvilket sted pligten til at tilbagelevere salgsgenstanden skal opfyldes, såfremt dette er genstanden for hovedsagens tvist. Det er i virkeligheden dette spørgsmål, Oberlandesgericht overvejer. Da forpligtelsen efter kontrakten er blevet opfyldt, og da tvisten angår denne opfyldelses

mangelfulde karakter, spørger Oberlandesgericht, om udtrykket »forpligtelsen skal opfyldes« kan gå på den forpligtelse, der eventuelt vil træde i stedet for den uopfyldte hovedforpligtelse.

Efter en første opfattelse er det vel rigtigt, at spørgsmålet, om der er sket rigtig opfyldelse af den forpligtelse, der er karakteristisk for købekontrakter set fra sælgerens side, afgøres på det sted, salgsgenstanden leveres, overgives, godkendes, men det kan forekomme, at skjulte mangler ved salgsgenstanden først viser sig senere på et andet sted end det oprindelige leveringssted.

Det er på dette sted, der skal ske en retslig fastsættelse af betingelserne, vilkårene for opfyldelsen (måden salgsgenstanden er blevet undersøgt på) eller retsvirkningerne af misligholdelsen: ophævelse på grund af misligholdelse, sælgerens erstatningspligt etc. Følgelig kan den forpligtelse, som retten pålægger sælgeren ved denne lejlighed på grundlag af de retsmidler, den nationale ret hjemler: ophævelse af kontrakten, erstatning, afhjælpning, opfyldes på et sted, der er forskelligt fra det sted, den oprindelige karakteristiske forpligtelse – ved køb levering – blev opfyldt. Dette kan enten være det sted, salgsgenstanden befinder sig, eller det sted, køberens fordring skal betales, alt efter om der er tale om henteskyld (som i Frankrig, Belgien og Forbundsrepublikken Tyskland) eller bringeskyld (som i Italien og Nederlandene).

Det spørgsmål, sagen rejser, er således hvorvidt den i artikel 5, nr. 1 omhandlede forpligtelse er den oprindelige forpligtelse eller den forpligtelse, der træder i stedet herfor, alt efter de nationale sædvaner og lovgivninger i form af en forpligtelse til hel eller delvis naturalopfyldelse eller af kontraktens ophævelse eller af den pligt til erstatning på grund af hel eller delvis opfyldelse.

Strengt taget indebærer denne opfattelse, at, hvis kontrakten indeholder flere forpligtelser for sagsøgte, kunne sagsøgeren *vælge* den kompetente domstol blandt alle de domstole, der havde en større eller mindre tilknytning til en hvilken som helst af de af kontrakten flydende forpligtelser, herunder også de forpligtelser, der ikke er tvist om. Dette skulle forklare, hvorfor artikel 5, nr. 1 taler om det sted, hvor forpligtelsen er opfyldt eller *skal* opfyldes.

Jeg tror ikke, det er muligt at gå så vidt. Den italienske opfattelse af artikel 5, nr. 1 forudsætter, at det i det mindste drejer sig om en forpligtelse, der er tvist om, »decotta ingiudizio«. Ydermere vil en sådan opfattelse ikke være forenelig med konventionskoncipisternes hinsigter. Ganske vist er formålet med konventionens bestemmelser hovedsageligt at løse kompetencekonflikter; de er ikke først og fremmest materielle retsregler, men det forekommer mig at være en grundsætning i konventionens system, at selv om der kan sondres efter kontraktstype og efter kontraktspart, udgør en bestemt kontrakt derimod en retlig og økonomisk enhed og alle spørgsmål, der har forbindelse med opfyldelsen af kontraktens karakteristiske forpligtelse, henhører under kompetencen for retten på denne forpligtelses opfyldelsessted; samtlige allerede opståede eller fremtidige tvister i anledning af det »bestemte restforhold« (artikel 17), som forpligtelsen til at levere udgør, bør undergives kompetencen for retten på det sted, hvor denne pligt skal opfyldes. Enhver kontrakts hovedtræk beror nemlig på *en* af de forpligtelser, der følger af kontrakten, selv om disse forpligtelser kan være forskellige alt efter omstændighederne. Parternes forventninger angår opfyldelsen af *denne* forpligtelse, det er på opfyldelsesstedet, misligholdelse normalt vil blive konstateret, og hvor konsekvenserne heraf vil blive draget.

Den modsatte opfattelse ville være perfektionistisk og man ville herigennem vende tilbage til en tilkytning til det sted, salgsgenstanden befinder sig *(lex rei sitae)* eller til kriteriet *forum conveniens.*

Et forsøg på løsning af problemet, der ville bestå i at udpege domstolene på det sted, der har den snævreste tilknytning til forpligtelsens opfyldelse eller som synes mest velegnet til forpligtelsens opfyldelse, »domstolene med den største tilknytning« uden nærmere uddybning (i analogi til artikel 4 i udkastet til konvention om lovvalgsreglerne vedrørende forpligtelser i og uden for kontrakt) ville være alt for ubestemt og generel, og tager ikke hensyn til de afgørende kontraktretlige hensyn nemlig retsikkerheden og muligheden for at forudsige den anvendelige lov.

Stadig ifølge anerkendte kommentarer (Droz, Compétence judiciaire et effets des jugements dans le marché commun, 1972, s. 128): »Konventionen forkaster teorien om *forum conveniens* der kan nemlig opstå meget store praktiske vanskeligheder ved fastlæggelsen af tilkytningen mellem sagen og den pågældende domstol«. Samme forfatter siger endvidere (s. 45 og 46): »Disse kompetenceregler (i artiklerne 5 og 6) udgør en helhed og er udtømmende ... Det må i princippet antages, at traktatens tavshed om en kompetenceart er ensbetydende med en udelukkelse af denne kompetence: dette gælder f. eks., ud over forum på kontraktens indgåelsessted, konnekse kravs forum, der ikke er optaget i traktaten som tilknytningspunkter for en direkte kompetence«.

Som Bourel bemærker (Les conflits de lois en matière d'obligations extracontractuelles, 1961, s. 145): »Medens de forpligtelser, der følger af kontrakten, beror på parternes vilje, beror de forpligtelser, der skyldes kontraktens misligholdelse, på loven og henhører således, på samme måde som krav på erstatning uden for kontrakt, under territorialstatuttet.« Dette skulle bevirke, at de forpligtelser, der opstår ved en kontrakts misligholdelse, på grund af territorialstatuttets forskelligartethed, kan være mærkbart forskelligt eftersom det drejer sig om deklaratoriske regler, der er undergivet partsautonomien, eller præceptive regler, der er undergivet den på kontraktens opfyldelse anvendelige lov: en sådan løsning modvirker hensynet til samling og »koncentration« af tvisterne ved den domstol hvor det *oprindelige* krav er indbragt, hvilket hensyn konventionskoncipisterne har haft for øje ved affattelsen af artikel 6 (sager om opfyldelse af en garantiforpligtelse, sager om modfordringer).

I virkeligheden har konventionskoncipisterne, til forskel fra Benelux-traktaten om domstolenes kompetence af 1961 — der endnu ikke er trådt i kraft — lagt kriteriet forpligtelsens opfyldelsessted til grund i modsætning til kriteriet kontraktens indgåelsessted. Den nævnte traktats artikel 4 bestemmer:

»Person- familie- og arveretlige tvister samt tvister om løsøre i andre borgerlige sager, herunder handelssager, kan af sagsøgeren indbringes for retten på det sted, hvor forpligtelsen er opstået, er opfyldt eller skal opfyldes«.

Protokollens artikel 1, nr. 2 bestemmer:

»Luxembourg er ikke forpligtet til at anerkende eller erklære eksigible afgørelser, der i sager om kontraktsforhold er truffet af belgiske eller nederlandske domstole, når disses kompetence er fastsat efter det sted, hvor forpligtelsen er opstået eller er opfyldt, og når sagsøgte ved sagens anlæg havde bopæl i Luxembourg eller, medmindre han havde bopæl i en af de tre stater, sit opholdssted der«.

Når konventionskoncipisterne ikke simpelthen har anvendt udtrykket »kontraktens opfyldelsessted«, er det fordi konventionen finder anvendelse i alle borgerlige sager, herunder handelssager. Når de har benyttet udtrykket »det sted, hvor den forpligtelse, der skal opfyldes«, er det altid den oprindelige forpligtelse, hovedforpligtelsen eller den karakteristiske forpligtelse, de har haft for øje.

Det vil kun være nødvendigt at støtte sig helt subsidiært til kriteriet om kompetence for rette på det sted, hvortil for-

pligtelsens opfyldelse har den største tilknytning, såfremt det ikke kan fastlægges, hvad der er den karakteristiske ydelse. Men dette er ikke tilfældet, når det drejer sig om salg af løsøre.

V — Den førnævnte konvention vedrørende en uniform købelov forekommer mig at bekræfte den fortolkning, hvorefter der må lægges vægt på, om tvisten angår den pågældende kontrakts karakteristiske forpligtelse og allerede opståede tvister eller fremtidige tvister i anledning af det retsforhold, denne forpligtelse skaber (artikel 17, stk. 1).

Under hensyn til de retlige beføjelser, der tilkommer køberen, påhviler der efter disse bestemmelser sælgeren to slags forpligtelser.

Der er først forpligtelserne med hensyn til tid og sted for leveringen. Køberens beføjelser *(remedies* i den engelske udgave) over for sælgerens misligholdelse i denne henseende består i (artikel 24):
— enten at kræve kontrakten opfyldt,
— eller at hæve kontrakten.

I begge tilfælde kan han endvidere forlange erstatning, hvis størrelse er forskellig eftersom kontrakten hæves eller ikke.

For det andet er der forpligtelserne med hensyn til salgsgenstandens kontraktmæssighed.

Har sælgeren overgivet en genstand, der ikke svarer til kontraktens bestemmelser, men hvor kontrakten dog er delvis opfyldt, anses sælgeren for ikke at have opfyldt sin leveringsforpligtelse (artikel 33).

Køberens beføjelser over for sælgerens misligholdelse i denne henseende består i (artikel 41):
— enten at kræve at sælgeren opfylder kontrakten,
— eller at hæve,
— eller at kræve afslag i købesummen.

Køberen kan også kræve erstatning, der er forskellig, eftersom kontrakten er hævet eller ej.

Uanset om sælgeren er i misligholdelse med hensyn til leveringen af salgsgenstanden eller med hensyn til dennes kontraktsmæssighed forudsættes det derfor, at han ikke har opfyldt sin pligt til at levere salgsgenstanden.

Jeg tror det er ligegyldigt, om leveringsforpligtelsen er blevet opfyldt (køberen kræver nedslag i købesummen eller kontraktens ophævelse med erstatning på grund af salgsgenstandens ukontraktsmæssighed) eller om den skal opfyldes (køberen kræver kontrakten opfyldt med skadeserstatning): det sted, artikel 5, nr. 1 i konventionen taler om, er i begge tilfælde leveringsstedet.

VI — Det forbehold, der er udtrykt i artikel 1 i den til konventionen bilagte protokol, bekræfter endvidere den fortolkning, jeg foreslår.

Protokollens artikel 1, stk 1 udelukker hvad angår personer, der har bopæl i Luxembourg, kompetence i medfør af artikel 5, nr. 1.

I storhertugdømmet Luxembourg er de økonomiske forhold kendetegnet ved den omstændighed, at et stort antal af de kontrakter, der indgås af de personer, som har bopæl dér, er retshandler af international karakter. I den slags kontrakter er det normalt køberen, der har bopæl i Storhertugdømmet, medens sælgeren har sit hovedsæde i udlandet — navnlig i Belgien — og ofte forlanges en fob-klausul indføjet.

Efter specialisterne (Jenard, Rapport sur la Convention, tillæg til Bulletin des C.E., november 1972, s. 105) er dette forbehold »begrundet i de særlige økonomiske forbindelser mellem Belgien og Luxembourg, som medfører, at *størstedelen* af de kontraktsmæssige forpligtelser mellem personer med bopæl i disse to lande bliver opfyldt eller skal opfyldes i Belgien«. Følgelig kunne køberen (sagsøger), der har bopæl i Luxembourg, i flertallet af tilfældene ikke indbringe tvister mod sælgeren (sagsøgte), der har bopæl i

Belgien, for de luxembourgske domstole (i medfør af artikel 2, stk. 1), men kunne derimod sagsøges for de belgiske domstole. Der kunne således være fare for, som Alphonse Huss skriver (Le contrat économique international 1975, s. 226) at »de lokale domstoles retssale i vidt omfang ville blive affolket, medens de retsundergivne alt for ofte ville være tvunget til at give møde i fremmede retssale«. Derfor udelukkes i medfør af selve konventionens grundsynspunkt (artikel 2, stk. 2) ikke alene kriteriet kontraktens indgåelsessted, der giver den stærkeste part en mærkbar fordel, men selv kriteriet opfyldelsessted er kun anvendelig, såfremt dette udtrykkeligt og særligt er accepteret (konventionens artikel 17 og protokollens artikel 1, stk. 2).

Det må i øvrigt med samme specialist bemærkes, at »den direkte betydning af denne undtagelsesbestemmelse drages i tvivl af konventionens artikel 28, stk. 3, der udelukker, at den ret, hvortil begæringen om anerkendelse eller fuldbyrdelsesklausul er indgivet, efterprøver kompetencen og som i denne henseende heller ikke tillader nogen hensyntagen til ordre public. Tager den fremmede domstol således ikke hensyn til protokollens beskyttelsesbestemmelser, kan den pågældende se sig tvunget til at forsvare sine rettigheder for en domstol, der savner kompetence«.

Hvorledes det end forholder sig med dette forbeholds praktiske betydning og dets berettigelse i betragtning af etableringsfriheden for advokater, har vi her en autentisk fortolkning af konventionen af koncipisterne selv, som giver værdifuldt bidrag til besvarelsen af det stillede spørgsmål.

»Det sted, hvor den forpligtelse, der ligger til grund for sagen, er opfyldt eller skal opfyldes« bør forstås i vid betydning: ved salg af løsøre omfatter dette udtryk »de fleste« af sælgerens kontraktsmæssige forpligtelser, der angår salgsgenstandens levering.

VII — Hvad angår fastsættelsen af det faktiske sted, hvor sælgerens forpligtelser med hensyn til leveringen er opfyldt eller skal opfyldes, og altså leveringen foregå, afhænger svaret af kontraktens bestemmelser eller i mangel af sådanne bestemmelser af de faktiske omstændigheder. I denne henseende er kontraktens bestemmelser om levering afgørende: dette kan være det sted, hvor sælgeren har sit hovedforretningssted (fob-salg) eller derimod et sted i den stat, hvor køberen har bopæl (cif-salg). Det tilkommer retten i hovedsagen at fastlægge dette sted og afgøre, om opfyldelsen virkelig har fundet sted eller burde have fundet sted inden for hans område ud fra en fortolkning af kontrakten og en kvalifikation af de faktiske omstændigheder på grundlag af sin egen ret (en sådan henvisning til national lov og til hver af de kontraherende staters internationale privatret findes f.eks. med hensyn til anerkendelse af retsafgørelser (artikel 27, nr. 4) og med hensyn til bopæl og selskabers hjemsted (artiklerne 52 og 53).

Det er ikke udelukket, at dette sted er beliggende i køberens stat og ikke, som sælgeren hævder, ved sælgerens hjemsted. Omvendt, hvis det sted, hvor salgsgenstanden blev overgivet eller skulle overgives til køberen eller hans befuldmægtigede var beliggende i sælgerens stat, er det denne stats domstole, der vil være kompetente. Det er altså ikke udelukket, at hvis sagsøgeren var gået direkte til en domstol i den stat, hvor sælgeren har sin bopæl (artikel 2) ville denne domstol have besluttet, at leveringen fandt sted i køberens stat, og at domstolen var inkompetent til at påkende sagen: der vil ikke nødvendigvis være sammenhæng mellem den anvendelige lov og den domstol, sagen er indbragt for, mellem lovvalget og domstolskompetencen.

Når alt kommer til alt er der risiko for, at denne konventionsbestemmelse vil være til ringe hjælp for køberen, der vil sagsøge sælgeren (sagsøgte) uden for sin stat. Bestemmelsen har imidlertid kun en supplerende karakter: dens formål er ikke at gøre det muligt *i alle tilfælde* for sagsøgeren at undgå reglen i artikel 2 og ind-

stævne sagsøgte uden for dennes hjemting (artikel 6, stk 2). Det er kun, hvis forpligtelsens opfyldelsessted er beliggende i den kontraherende stat, hvor han selv har bopæl, at sagsøgeren *kan* påberåbe sig denne bestemmelse.

I virkeligheden er formålet med artikel 5 — forudsat retsforholdet har en international karakter og at forpligtelsens opfyldelsessted kan betragtes som liggende i en anden stat and den, hvor sagsøgte har bopæl — at fastsætte, hvilken bestemt domstol, som *i denne stat* er kompetent. Dens formål er ikke i alle tilfælde at fravige reglen i artikel 2, nr. 1.

På det nuværende stadium i det europæiske bygningsværk er det vanskeligt at gå videre, så længe der ikke er blevet vedtaget ensartede koelisionsnormer for kontraktslige forpligtelser. Det, konventionskoncipisterne har haft for øje, er ikke at lovgive på ensartet måde, men »at sikre en så effektiv og ensartet gennemførelse som muligt« af de pågældende bestemmelser (fælles erklæring af 3. juni 1971, der er bilagt protokollen vedrørende fortolkningen af konventionen) og »at undgå, at forskellige fortolkninger af konventionens bestemmelser skal skade dens enhedskarakter« (fælles erklæring af 27. september 1968, der er bilagt konventionen). »Der vil ikke længere være en sandhed på denne side Pyrenæerne og en anden hinsides, der vil i Frankrig som i Nederlandene kunne være to sandheder«, som Georges Droz anfører (Clunet 1973, s. 23). Men det vil allerede være et betydeligt resultat, hvis man kom frem til en ensartet fortolkning af begrebet opfyldelsessted, selv ved subsidiært at henvise til nationale retsregler ved den domstol, hvorved sagen er indbragt. Fandtes konventionen ikke, måtte man først fastlægge kriteriet for kompetencen; vi har imidlertid set, at man kunne vakle i hvert fald mellem det sted, kontraktforpligtelsen er opstået, og denne forpligtelses opfyldelsessted. Havde konventionen opretholdt disse to tilknytningsmomenter af betydning for kompetencen, ville den domstol, hvortil sagen var indbragt, endnu skulle anvende sin nationale ret for at fastlægge disse stedlige kompetencer. Konventionen er således et afgjort fremskridt i forhold til den hidtidige situation, en mellemløsning mellem princippet, hvorefter man så vidt muligt skulle undergive kontrakten et enkelt domstolssystem (og en enkelt ideel lov), og det modsatte princip om kontraktens opdeling.

Jeg foreslår, at Domstolen kender for ret:

— i forholdet mellem de høje kontraherende parter til konventionen af 27. september 1968 og med forbehold af konventionens artikel 2, nr. 1, og artikel 17 af artikel 1 i den konventionen bilagte protokol skal tvister angående opfyldelsen af den karakteristiske forpligtelse efter den pågældende kontrakt i henhold til artikel 5, nr. 1 indbringens for retten på det sted, hvor denne forpligtelse er opfyldt eller skal opfyldes. I køb vedrører denne forpligtelse hvad angår sælgeren salgsgenstandens levering. Det tilkommer den ret, hvortil sagen indbringes, at fastlægge denne forpligtelses opfyldelsessted.